

LendTech

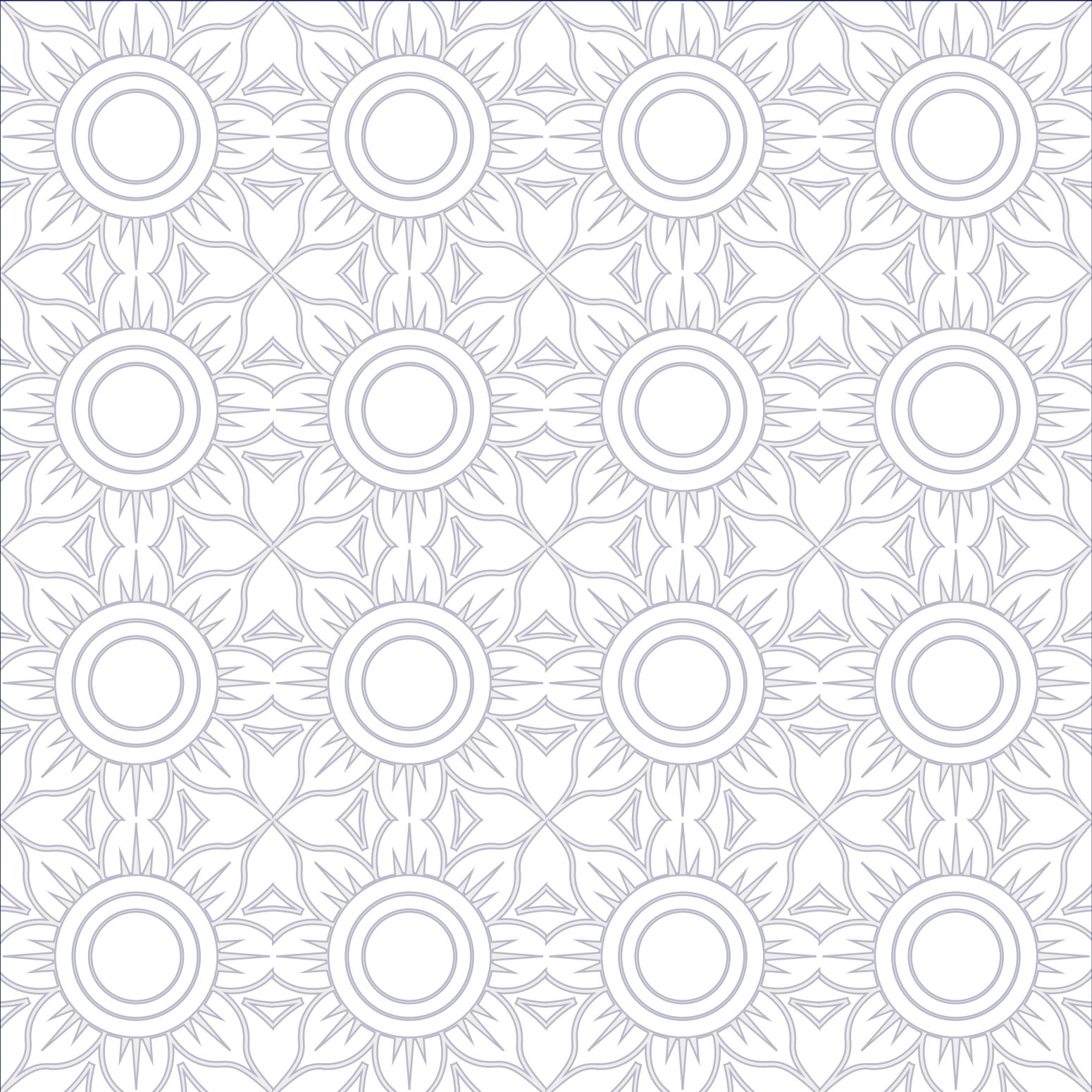

نشست

فناوری وام دهی

تدوین: مهدیه نصرینی

حَدَّثَنَا
الْحَمْدُ لِلَّهِ
الْمُحَمَّدُ بْنُ الرَّسَمِ

نشست

فناوری وام دهی

تدوین: مهدیه نصرینی

شناسنامه گزارش

عنوان جلسه و زمان برگزاری		
عنوان: نشست همفکری در خصوص پیش نویس آئین نامه فعالیت شرکت های اعتباریار	زمان: یکشنبه ۱۳ آبان ماه ساعت ۱۳ تا ۱۵:۳۰	مکان: معاونت علمی فناوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری، سالن شیخ بهائی
حاضرین جلسه		
آقای امیر مهربابی، آقای روح الله محقق، آقای روح الله پرریان، آقای محمدصادق آزادانی، آقای محمد مهدی مومنی، آقای علیرضا هوشمند، آقای سعید سلیمانی، آقای رضا شفیعی مقدم و آقای مهدی احمدزاده		
تهیه کننده: اندیشکده فاینوتک پژوهشکده مطالعات فناوری		
دستورکار جلسه		
بررسی نظرات مدیران کسب و کارهای لندتکی، سیاست گذاران و نمایندگان انجمن های مربوطه ناظر به پیش نویس آئین نامه فعالیت شرکت های اعتباریار		

مقدمه

در سال‌های اخیر، تحول دیجیتال در صنعت مالی منجر به شکل‌گیری پدیده‌هایی نوظهور همچون لندتک‌ها شده که با استفاده از فناوری‌های نوین، فرایند تأمین اعتبار، ارزیابی ریسک، اعطای وام و مدیریت بازپرداخت را متحول کرده‌اند. لندتک‌ها با بهره‌گیری از داده‌های بزرگ، هوش مصنوعی و زیرساخت‌های دیجیتال، توانسته‌اند دسترسی به خدمات اعتباری را برای طیف گسترده‌تری از مردم، به‌ویژه اقشار فاقد سابقه بانکی یا کم‌برخوردار، فراهم کرده و نقشی مؤثر در کاهش فاصله مالی، افزایش شمول مالی و تسریع چرخه سرمایه‌گذاری ایفا نمایند. در زیست‌بوم اقتصاد دیجیتال، این شرکت‌ها به‌عنوان یکی از پیشران‌های اصلی نوآوری مالی شناخته می‌شوند و می‌توانند به اصلاح ساختار سنتی نظام بانکی و ارتقای بهره‌وری اقتصادی کمک کنند. با توجه به رشد سریع لندتک‌ها و اثرگذاری آن‌ها بر ساختارهای سنتی مالی، نیاز به تدوین چارچوب‌های حقوقی، مقرراتی و اجرایی منسجم بیش از گذشته احساس می‌شود. در همین راستا، جلسه‌ای با حضور جمعی از فعالان حوزه فین‌تک، مدیران بخش خصوصی و نمایندگان نهادهای حاکمیتی برگزار شد تا پیش‌نویس آیین‌نامه تنظیم فعالیت

لندتک ها مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرد. این جلسه فرصتی بود برای تبادل نظر درباره چالش ها و ظرفیت های موجود در مسیر توسعه این صنعت، که گزارش حاضر خلاصه ای از آن را ارائه می کند.

صاحب نظران و میهمانان نشست

ردیف	نام و نام خانوادگی	سمت
۱	آقای امیر مهربابی	پیشگامان اعتبارآفرین شریف
۲	آقای روح الله محقق	عضو کارگروه اقتصاد دیجیتال نهاد ریاست جمهوری
۳	آقای روح الله پرنیان	مدیرعامل جی اس ام پی
۴	آقای محمدصادق آزادانی	سازمان نظام صنفی رایانه ای
۵	آقای محمد مهدی مومنی	مدیرعامل آزکی وام
۶	آقای علیرضا هوشمند	انجمن فین تک ایران
۷	آقای سعید سلیمانی	شرکت دیجی پی
۸	آقای رضا شفیعی مقدم	شرکت دیجی پی
۹	آقای مهدی احمدزاده	شرکت دیجی پی

خلاصه نشست

آقای محمد مهدی مومنی (مدیرعامل آزکی وام)

آقای مومنی ضمن ابراز نگرانی از وضعیت موجود، بر این نکته تأکید داشتند که بانک مرکزی به دلیل رویکرد محافظه کارانه و نگاه سنتی خود، نتوانسته درک صحیحی از زیست بوم فین تک ها و به ویژه لند تک ها داشته باشد. وی باور داشت که سیاست گذار فاقد جسارت لازم برای پذیرش نوآوری های ساختار شکنانه بوده و همین مسئله موجب شده تا فضای کسب و کار برای فین تک ها روز به روز محدودتر شود. او در ادامه به تجربه موفق خود در ارائه خدمات اعتباری به بیش از پنج میلیون نفر اشاره کرد و آن را شاهی بر ظرفیت بالای این حوزه دانست و عنوان داشت: «متأسفانه هیچگاه به صورت رسمی مورد حمایت یا تقدیر نهادهای بالادستی قرار نگرفته است.» در نظر ایشان، فاصله عمیقی میان انتظارات فعالان زیست بوم و ذهنیت بانک مرکزی وجود دارد؛ فاصله ای که سبب شده آیین نامه هایی که از سوی این نهاد تدوین می شود نه تنها به کار نیایند بلکه در فضای رسمی نیز به سخره گرفته شوند. این دیدگاه منتقدانه با استناد به واقعیت های میدانی از منظر ایشان مطرح شده

و نشان می‌دهند که در غیاب رویکردی آینده‌نگر و واقع‌گرا، مسیر توسعه فین‌تک‌ها با انسداد مواجه خواهد شد.

♦ آقای آزادانی (سازمان نظام صنفی رایانه‌ای)

آقای آزادانی فضای تعامل با معاونت علمی را مثبت توصیف کرده و اظهار داشتند: «این نهاد نسبت به بسیاری از سازمان‌های دیگر، انعطاف‌پذیرتر و آگاه‌تر نسبت به اکوسیستم نوآوری عمل می‌کند.» وی با اشاره به شکاف بزرگ موجود در نظام تأمین اعتبار خرد، عملکرد فین‌تک‌ها را موفق ارزیابی کرده و تأکید داشت که این بازیگران توانسته‌اند در مدت زمان کوتاهی، تسهیلات را با سرعت و کارایی بالاتری نسبت به نظام بانکی سنتی ارائه دهند. او بر این باور بود که سیاست مجوزدهی باید به گونه‌ای اصلاح شود که هر بازیگر تنها یکبار، با فرآیندی شفاف و واحد، امکان ورود به بازار را پیدا کند و از تداخل یا افزونگی در دریافت مجوز جلوگیری شود. همچنین ایشان با اشاره به ظرفیت‌های موجود در ماده ۶۶ قانون برنامه هفتم توسعه و سند اقتصاد دیجیتال ذیل شورای عالی فضای مجازی، بر لزوم تطبیق سیاست‌های اجرایی با اسناد بالادستی تأکید کرده و خواستار ایفای نقش پررنگ‌تر معاونت علمی در یکپارچه‌سازی این روندها شدند.

♦ آقای روح‌الله پرنیان (مدیرعامل جی‌اس‌ام‌پی)

آقای پرنیان در صحبت‌های خود نسبت به فاصله میان تدوین آیین‌نامه و اجرای واقعی آن در بانک‌ها انتقاد وارد کردند. به گفته وی، حتی اگر آیین‌نامه‌ها با دقت و شفافیت بالا نوشته شوند؛ در نبود التزام

و اراده اجرایی از سوی بانک‌ها، این اسناد به نتایج عملی نمی‌رسند. وی خاطرنشان کرد: «ساختار فعلی مجوزدهی سنتی و زمان‌بر است و به جای آن، باید چارچوب‌های مشخص عملیاتی تدوین شود که شرکت‌ها بتوانند بر اساس آن مسیر رشد خود را طی کنند.» آقای پرنیان از نرخ‌های سود مصوب نیز انتقاد کرده و گفتند: «این نرخ‌ها نه تنها با نرخ واقعی تورم همخوانی ندارند، بلکه منجر به بروز چالش‌های حقوقی و شرعی نیز می‌شوند.» وی تأکید کرد که باید بازنگری اساسی در مدل تنظیم‌گری انجام شود؛ مدلی که نه بر مبنای صدور مجوز، بلکه بر پایه استانداردسازی، پایش مستمر و رعایت اصول نظارتی شکل گرفته باشد.

♦ آقای روح‌الله محقق (عضو کارگروه اقتصاد دیجیتال نهاد ریاست جمهوری)

آقای محقق با تمرکز بر ساختار محتوایی آیین‌نامه، ایرادات اساسی آن را از منظر مطالعات تطبیقی، تعاریف مفهومی و ارجاعات قانونی مطرح کردند. ایشان معتقدند: «انتخاب کشورهایی که در مطالعات تطبیقی به آن‌ها استناد شده، بدون منطق مشخص انجام گرفته و هیچ وزنی به شاخص‌های مقایسه‌ای داده نشده است.» او همچنین بر این نکته تأکید داشت که بسیاری از مفاهیم کلیدی مانند لندتک، همتابه‌همتا یا مدل‌های بنگاه‌به‌بنگاه پیش از آنکه تعریف مشخصی در متن آیین‌نامه بیابند، مورد استفاده قرار گرفته‌اند که این امر موجب سردرگمی و تفسیرهای متضاد می‌شود. از نظر ایشان، اگر این ساختارهای مفهومی و ارجاعی اصلاح نشوند، آیین‌نامه نه تنها کارکرد تسهیل‌گرانه نخواهد داشت، بلکه به مانعی جدید در مسیر فعالیت شرکت‌های نوآور تبدیل خواهد شد.

♦ آقای رضا شفیعی مقدم (شرکت دیجی‌پی)

آقای شفیعی مقدم از منظر اجرایی و تجربه عملی در فضای فین‌تک به چالش‌های تنظیم‌گری پرداخت. وی یکی از مهم‌ترین موانع را تعدد نهادهای ناظر دانست که موجب هدررفت انرژی و منابع انسانی فعالان این حوزه شده است. او تصریح کرد: «اگر تنها یک نهاد با اختیارات کامل به عنوان مرجع تنظیم‌گر مشخص شود، حتی اگر سخت‌گیر باشد، تعامل با آن بسیار ساده‌تر و اثربخش‌تر خواهد بود تا مواجهه هم‌زمان با چند نهاد که هر یک رویکرد متفاوتی دارند.» ایشان همچنین پیشنهاد دادند که به جای اتکا به نظرات فردی، از داده‌های عملکردی واقعی و گزارش‌های تحلیلی جامع به عنوان مبنای تصمیم‌سازی استفاده شود تا مسیر سیاست‌گذاری با تکیه بر شواهد، روشن‌تر و منسجم‌تر پیگیری شود.

♦ آقای مهدی احمدزاده (شرکت دیجی‌پی)

آقای احمدزاده با تمرکز بر جنبه‌های حقوقی و امنیتی آیین‌نامه، آن را در مواردی در تضاد با قوانین بالادستی دانستند. ایشان با اشاره به پرونده‌هایی که برای برخی شرکت‌های هم‌تابه‌همتا، به اتهام اختلال در نظام اقتصادی تشکیل شده، هشدار داد که نبود چارچوب قانونی مشخص، شرکت‌ها را در معرض ریسک‌های قضایی جدی قرار می‌دهد. در نظر ایشان: «بسیاری از این برخوردها ناشی از خلأهای حقوقی موجود است که باعث می‌شود مراجع قضایی، به جای شفافیت، بر مبنای بدفهمی یا تفسیر شخصی عمل کنند.» ایشان تأکید کردند که برای رفع این تعارض‌ها و کاهش ریسک، باید ابتدا

لایحه‌ای در مجلس تصویب شده و سپس آیین‌نامه‌های اجرایی بر اساس آن طراحی شود، نه بالعکس. ایشان همچنین اضافه کردند: «تنها در این صورت می‌توان به یک چارچوب حقوقی پایدار و قابل اتکا برای توسعه فین‌تک‌ها دست یافت.»

جمع‌بندی

جلسه بررسی آیین‌نامه لندتک، با حضور طیفی از مدیران، کارشناسان و نمایندگان نهادهای دولتی و خصوصی فعال در حوزه فین‌تک، تصویر روشنی از چالش‌های ساختاری، حقوقی، اجرایی و سیاست‌گذاری این حوزه را ترسیم نمود. در مجموع، مشارکت‌کنندگان با وجود تفاوت در زاویه نگاه، بر چند محور کلیدی به اجماع رسیدند که می‌تواند راهنمای بازنگری در تنظیم‌گری و تدوین سیاست‌های آینده این حوزه باشد. نخست آنکه، نگاه سنتی و غیرمنعطف بانک مرکزی نسبت به نوآوری‌های مالی به‌ویژه در حوزه لندتک، یکی از موانع اصلی توسعه این صنعت عنوان شد. تأکید گشت که فقدان درک صحیح از ریسک‌پذیری در مدل‌های نوآورانه، منجر به تدوین آیین‌نامه‌هایی شده که یا قابلیت اجرا ندارند یا از سوی فعالان بازار و حتی مجریان رسمی جدی گرفته نمی‌شوند.

دومین نکته مهم، ناکارآمدی ساختار فعلی مجوزدهی بود. از دید حاضران، صدور مجوزهای متعدد و بعضاً متداخل نه تنها کمکی به قانون‌مند شدن فعالیت‌ها نکرده، بلکه موجب سردرگمی و تضعیف انگیزه سرمایه‌گذاران و فعالان نوآور شده است. پیشنهاد شد که به جای صدور مجوزهای پی‌درپی، چارچوب‌های عملیاتی و استانداردهای قابل پایش طراحی گردد و نهاد نظارتی، نقش

راهبر و تسهیل‌گر را ایفا کند. نکته سوم، تعدد مراکز تصمیم‌گیر و نبود مرجع واحد برای سیاست‌گذاری و نظارت بر زیست‌بوم فین‌تک بود. این مسئله باعث پراکندگی تصمیمات، بی‌ثباتی در فضای کسب‌وکار و فرسایش منابع انسانی و سازمانی شده است. تعیین یک تنظیم‌گر واحد و مقتدر، هرچند سختگیر، می‌تواند به شفافیت، پاسخ‌گویی و انسجام بیشتر منجر شود. چهارمین محور، ضعف‌های مفهومی و ساختاری آیین‌نامه‌های موجود بود. کارشناسان بر لزوم بازنگری جدی در ادبیات حقوقی، تعاریف کلیدی و ساختار ارجاع‌دهی اسناد تأکید کردند. نبود انسجام مفهومی و مبانی تطبیقی قابل دفاع، موجب می‌شود که اسناد قانونی از قابلیت اجرایی و اتکا برخوردار نباشند و تفسیرهای متضاد و سلیقه‌ای بر آن‌ها حاکم شود.

نهایتاً، چالش‌های حقوقی و امنیتی ناشی از خلأهای قانونی در آیین‌نامه مورد توجه قرار گرفت. مواردی چون برخوردهای قضایی با شرکت‌های فعال در مدل‌های همتابه‌همتا، نشان داد که بدون تعریف روشن حقوقی، ریسک فعالیت برای بازیگران قانونی همچنان بالا خواهد بود. در این راستا، پیشنهاد شد که مسیر اصلاح به جای تدوین صرف آیین‌نامه، از طریق ارائه لایحه قانونی در مجلس و سپس تنظیم آیین‌نامه‌های اجرایی دنبال شود تا تضاد با قوانین بالادستی رفع و امنیت حقوقی برای فعالان تضمین گردد. به‌طور کلی، جمع‌بندی این جلسه بر ضرورت ایجاد یک زیست‌بوم هماهنگ، قانونمند و در عین حال تسهیل‌گر برای فعالیت‌های نوآورانه مالی تأکید داشت. تقویت تعامل میان بخش خصوصی، نهادهای علمی، مراجع تقنینی و بانک مرکزی و حرکت به سوی تنظیم‌گری داده‌محور، بومی‌شده و مشارکت‌پذیر، پیش‌نیاز موفقیت آیین‌نامه‌های پیش‌رو قلمداد شد. این

نشست می تواند نقطه شروعی برای گفت و گوی عمیق تر میان ذی نفعان و بازتعریف مسیر حکمرانی در حوزه اقتصاد دیجیتال کشور باشد.

مانان محترم را کرامی می‌داریم

نشست فناوری وام‌دهی با هدف بررسی همه‌جانبه پیش‌نویس آیین نامه پیشنهادی برای تنظیم‌گری فعالیت لندتک‌ها در تاریخ ۱۳ آبان ۱۴۰۳ برگزار شد تا نظرات و دغدغه‌های فعالان حوزه فین‌تک، نمایندگان بخش خصوصی و نهادهای حاکمیتی پیرامون چالش‌های حقوقی، اجرایی و مفهومی موجود مطرح شود. جمع‌بندی نکات خبرگان حاضر بر این است که لندتک‌ها در ایران نیازمند بازنگری اساسی در رویکردهای سنتی تنظیم‌گری، ساده‌سازی فرآیندهای مجوزدهی، ایجاد تنظیم‌گر واحد، تعریف روشن مفاهیم و تدوین چارچوب‌های حقوقی منطبق با واقعیت‌های بازار است تا بستر مناسبی برای رشد پایدار و قانون‌مند این حوزه نوآورانه فراهم گردد.

انستیتوت توسعه زیست‌بوم
فناوری‌های ملی (فاین‌تک)
پژوهشکده مطالعات فناوری

تهران- خیابان ستارخان- خیابان حبیب‌اله
تقاطع خیابان سروش یکم- پلاک ۹۶
www.tsi.ir

پژوهشکده
مطالعات فناوری